

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 2625/2021
17.11.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Звездане Лутовац, председника већа, Драгане Маринковић, Гордане Комненић, Татјане Матковић Стефановић и Татјане Миљуш, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., кога заступа пуномоћник Бобан Матић, адвокат из ..., против тужене „Директне банке“ АД Крагујевац, коју заступа пуномоћник Јована Дотлић, адвокат из ..., ради утврђења ништавости и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Вишег суда у Крагујевцу Гж 501/20 од 27.11.2020. године, у седници одржаној 17.11.2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији тужене, изјављеној против пресуде Вишег суда у Крагујевцу Гж 501/20 од 27.11.2020. године, као изузетно дозвољеној.

ПРЕИНАЧУЈУ СЕ пресуда Вишег суда у Крагујевцу Гж 501/20 од 27.11.2020. године и пресуда Основног суда у Крагујевцу П 6113/18 од 02.09.2019. године, тако што се одбија као неоснован тужбени захтев тужиоца којим је тражено да се утврди према туженој да је одредба члана 5. уговора о кредиту број .. од 28.11.2017. године ништава и да не производи правно дејство и тужена обавезе да тужиоцу на име стицања без правног основа исплати износ од 10.000,00 динара са законском затезном каматом од 28.11.2017. године до исплате, као и да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужилац да туженој накнади трошкове целог поступка у износу од 62.800,00 динара у року од 15 дана од дана пријема отправка ове пресуде.

Образложење

Пресудом Основног суда у Крагујевцу П 6113/18 од 02.09.2019. године, ставом првим изреке усвојен је тужбени захтев тужиоца и утврђено према туженој да је одредба члана 5. Уговора о кредиту од 28.11.2017. године ништава и да не производи правно дејство. Ставом другим изреке обавезана је тужена да тужиоцу на име стицања без правног основа исплати износ од 10.000,00 динара са законском затезном каматом од 28.11.2017. године до исплате. Ставом трећим изреке обавезана је тужена да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 29.300,00 динара.

Пресудом Вишег суда у Крагујевцу Гж 501/20 од 27.11.2020. године, одбијена је као неоснована жалба тужене и потврђена првостепена пресуда.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужена је благовремено изјавила ревизију због погрешне примене материјалног права са позивом на члан 404. ЗПП.

Одлучујући о дозвољености ревизије у смислу члана 404. став 1. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/11...55/14), Врховни касациони суд је оценио да су испуњени услови за одлучивање о посебној ревизији тужене ради уједначавања судске праксе, па је на основу члана 404. став 2. тог закона одлучено као у ставу првом изреке.

Испитујући побијану пресуду на основу члана 408. ЗПП, Врховни касациони суд је утврдио да је ревизија тужене основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању тужилац је као корисник кредита са туженом банком закључио уговор о кредиту 28.11.2017. године за износ од 500.000,00 динара. У члану 5. уговора предвиђено је да је тужилац дужан да пре пуштања кредита у тецај плати банци једнократну накнаду за обраду кредитног захтева, дефинисану у табели под 7. Уговора која се уговара као фиксна са минималним износом од 2.000,00 динара, а што у конкретном случају износи 10.000,00 динара. У обрасцу 1б-ОЕ садржани су обавезни елементи уговора о кредиту који су под тачком 3. дефинисани као трошкови кредита. Они обухватају висину и променљивост каматне стопе (тачка 3.1.), метод који се примењује код обрачуна камате (тачка 3.2.), висину ефективне каматне стопе и укупан износ који корисник треба да плати израчунат на дан закључења уговора (тачка 3.3.) и врсту и висину накнада и других трошкова који падају на терет корисника (тачка 3.5.) у које спадају трошкови кредитног бироа - 246,00 динара, трошкови менице 50,00 динара и једнократна накнада 10.000,00 динара-фиксна. Тужена је пре закључења овог уговора уручила тужиоцу понуду 24.11.2017. године која садржи опис главних карактеристика производа, врсте средстава обезбеђења и трошкове кредита (тачка 3.) који обухватају (поред осталог) висину ефективне каматне стопе и укупан износ који ће корисник платити током периода отплате кредита, затим врсту и висину свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита (тачка 3.3) од чега је трошак кредитног бироа 246,00 динара, трошкови менице 50,00 динара и једнократна накнада 10.000,00 динара-фиксна. Тужилац је саслушан у својству парничне странке потврдио да је потписао све пропратне акте уз уговор о кредиту, који приликом потписивања није детаљно прочитао.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су усвојили тужбени захтев закључујући да је предметна одредба уговора ништава, јер понуда банке није садржала јасне и недвосмислене податке о трошковима кредита, с обзиром да је накнада за обраду кредитног захтева у износу од 10.000,00 динара приказана без елемената који чине структуру трошкова, да би тужиоцу било познато шта му банка наплаћује, што предмет обавезе чини неодређеним у смислу члана 46.

ЗОО, као и зашто су наплаћени унапред, када су у понуди означени као елемент ефективне каматне стопе. Зато је тужена у обавези да тужиоцу врати наплаћено са законском затезном каматом у смислу чланова 104. став 1, 210. и 214. Закона о облигационим односима.

По оцени Врховног касационог суда становиште нижестепених судова засновано је на погрешној примени материјалног права.

Према члану 103. став 1. Закона о облигационим односима (ЗОО) уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима и то ако циљ повређеног правила и закон не упућују на нешто друго и на ништавост се по члану 109. пази по службеној дужности.

Према одредби члана 1065. Закона о облигационим односима, уговором о кредиту банка се обавезује да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава, на одређено или неодређено време, за неку намену или без утврђене намене, а корисник се обавезује да банци плаћа уговорену камату и добијени износ новца врати у време и на начин како је утврђено уговором. Уговор о кредиту се закључује у писменој форми што значи да се у писаном тексту уговора мора утврдити износ кредитних средстава, као и услови давања, коришћења и враћања кредита (члан 1066. наведеног закона).

Право банке да обрачунава трошкове и накнаде банкарских услуга поводом закљученог уговора о кредиту произилази из члана 43. Закона о банкама, којим је предвиђена могућност јединственог начина обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга и то нарочито по основу депозитних и кредитних послова. Ово право банке је регулисано и подзаконским актима и то Одлуком о условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе и изгледу и садржини образаца који се уручују кориснику („Службени гласник РС“ број 65/11), која је донета на основу одредаба Закона о заштити корисника финансијских услуга („Службени гласник РС“ број 36/11 и 139/14) који се примењује од 05.12.2011. године, па тако и у конкретном случају с обзиром да је предметни уговор о кредиту закључен 28.11.2017. године.

Сходно томе, банка има право на наплату трошкова и накнада банкарских услуга у вези са реализацијом кредита. Таква одредба уговора правно је ваљана под условом да је понуда банке садржала врсту и висину свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита уз одређење да ли су фиксни или променљиви, а ако су променљиви – периоде у којима ће се мењати и начин измене, а што је прописано у одредби члана 17. став 4. тачка 10. Закона о заштити корисника финансијских услуга. Наведено обавештавање корисника у предуговорној фази засновано је на једном од основних начела заштите корисника (право корисника на информисање) и обухвата дужност банке да кориснику пружи информације и одговарајућа објашњења о условима који се односе на (између осталог) уговор о кредиту за који је показао интересовање (у даљем тексту: понуду), на начин који ће кориснику омогућити да упореди понуде различитих давалаца истих услуга и процени да ли ови услови одговарају његовим потребама и финансијској ситуацији, али који корисника ниједног тренутка неће довести у заблуду (чланови 5. тачка 3. и 17. став 1. наведеног закона).

Сагласно овим законским одредбама у наведеној Одлуци Народне банке Србије („Службени гласник РС“ број 65/11) ближе су утврђени изглед и садржина образаца на којима се понуда уручује кориснику, па је банка дужна да кориснику кредита пре закључења уговора уручи понуду сачињену на одговарајућем обрасцу (образац 1Б-основни подаци о кредиту) који у тачки 3. обухвата трошкове кредита, а у тачки 3.3 врсту и висину свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита (очекивани трошкови у динарима исказују се у апсолутном износу).

Према утврђеном чињеничном стању, тужиоцу је пре закључења уговора уручена понуда која садржи врсту и висину свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита. Поред осталих, јасно је приказана једнократна накнада 10.000,00 динара-фиксна (очекивани трошкови у динарима исказују се у апсолутном износу), што одговара садржини спорне уговорне одредбе којом се тужилац обавезује да пре пуштања кредита у течај плати банци једнократну накнаду за обраду кредитног захтева у износу од 10.000,00 динара. Тужилац је на тај начин у предуговорној фази обавештен о врсти и висини трошкова који падају на његов терет, уз одређење да су фиксни, при чему супротно становишту нижестепених судова, одредбама Закона о заштити корисника финансијских услуга и означеном Одлуком Народне банке Србије није предвиђена обавеза банке да кориснику кредита предочи структуру или спецификацију ових трошкова, да би се сматрало да је клијент са њима упознат на јасан и недвосмислен начин. Осим тога, таква уговорна одредба није неодређена у смислу чланова 8. и 19. став 1. тачка 12. Закона о заштити корисника финансијских услуга (врста и висина/фиксна или променљива), јер исказивање ове накнаде за банкарску услугу (обрада кредитног захтева, 10.000,00 динара-фиксно) задовољава услов одређености уговорне обавезе и у смислу члана 50. Закона о облигационим односима. Исказивање у понуди укупних трошкова кредита кроз ефективну каматну стопу (члан 2. став 1. тачка 21. Закона о заштити корисника финансијских услуга) омогућава кориснику прави увид у цену банкарског производа што му помаже у доношењу одлуке за који банкарски производ да се определи, односно да упореди понуде различитих давалаца истих услуга и она се не наплаћује у периоду отплате кредита, већ се наплаћује номинална каматна стопа, па је погрешно становиште нижестепених судова да је предметна одредба уговора ништава из разлога што је накнада наплаћена унапред, а не кроз ефективну каматну стопу. Следи наведеног, предметна уговорна одредба којом се корисник кредита обавезује да плати банци фиксну накнаду за обраду кредитног захтева није противна основним начелима облигационог права, нити основним начелима заштите корисника финансијских услуга. Како предметна уговорна одредба није ништава, тужилац неосновано потражује наплаћени новчани износ (10.000,00 динара) са законском затезном каматом на основу чланова 104, 210. и 214. ЗОО.

Предметна одредба члана 5. уговора о кредиту, поред обавезе плаћања једнократне накнаде за обраду кредитног захтева, садржи и обавезу достављања банци средстава обезбеђења дефинисаних у члану 13. уговора (меница и менично овлашћење које банка може активирати у случају неизмиревања једне или више доспелих рата уз могућност замене). Законом о заштити корисника финансијских услуга прописани су обавезни елементи уговора о кредиту у које спадају врсте средстава обезбеђења, могућност за њихову замену током периода отплате кредита, као и услови активирања тих средстава у случају неизмиревања обавеза (члан 19. став 1. тачка 13.). Тужиоцу је у понуди (члан 17. став 4. тачка 15.) јасно предочено средство обезбеђења (меница и

менично овлашћење). Зато, супротно становишту нижестепених судова предметна уговорна одредба и у наведеном делу није противна императивним прописима, основним начелима облигационог права и основним начелима заштите корисника финансијских услуга.

Тужена је успела у поступку по ревизији па јој на основу чланова 153. став 1, 154, 163. став 2. и 165. став 2. ЗПП припадају потребни трошкови целог поступка према оствареном успеху у спору. Висина је одмерена на име тражених трошкова за састав једног образложеног поднеска од стране адвоката у износу од 6.000,00 динара, заступања на два одржана рочишта по 7.500,00 динара и једном неодржаном рочишту 4.500,00 динара, за састав жалбе и ревизије по 12.000,00 динара, све према важећој Адвокатској тарифи у време пресуђења, као и трошак судске таксе за жалбу и другостепену одлуку по 1.900,00 динара, као и за ревизију 3.800,00 динара и ревизијску одлуку 5.700,00 динара, према важећој Таксеној тарифи.

На основу члана 416. став 1. ЗПП, Врховни касациони суд је одлучио као у изреци.

**Председник већа – судија
Звездана Лутовац, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић